

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม วิชา ประวัติศาสตร์ 13 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
แผนการสอนที่ 5 เรื่อง ตามรอยเสด็จประพาสต้น (วิธีการทางประวัติศาสตร์) จำนวน 3 ชั่วโมง
สัปดาห์ที่ 6-8 ปีการศึกษา 2554 โดย นางสาวปรารถนา ศรีวิศาลศักดิ์
วันที่ มิถุนายน - กรกฎาคม พ.ศ. 2554 คาบที่ 6-8

---

1. ตัวชี้วัด ส 4.1 ม.4-6/2 สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ
2. สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
3. มาตรฐานที่ ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

4. จุดประสงค์การเรียนรู้

- 1) สามารถอธิบายขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้
- 2) สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการนำเสนอองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ได้อย่างถูกต้องเป็นระบบ
- 3) ตระหนักถึงความสำคัญการประเมินคุณค่าของหลักฐานเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในอดีตให้มากที่สุด

5. สาระสำคัญ

การศึกษาประวัติศาสตร์ต้องอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในอดีต

6. สาระการเรียนรู้

- 6.1 ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน
  - 6.1.1 การเสด็จประพาสต้นในสมัยรัชกาลที่ 5
  - 6.1.2 อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลีกับการเสด็จประพาสจันทบุรี
- 6.2 คุณค่าและประโยชน์ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อการศึกษาทางประวัติศาสตร์

7. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

- 7.1 รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 7.2 รักความเป็นไทย

8. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

- 8.1 ความสามารถในการสื่อสาร
- 8.2 ความสามารถในการคิด

9. การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้

9.1 ผู้สอนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้ได้อย่างไร

3 ห่วง ประเด็น	พอประมาณ	มีเหตุผล	ภูมิคุ้มกันที่ดี
1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	วางแผนการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดในหลักสูตร	การเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูล ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียน	กำหนดขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับแผนการจัดการเรียนรู้
2. การกำหนดประเด็นศึกษา	กำหนดประเด็นศึกษาของการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูล แบ่งเป็น 3 ประเด็น คือ รัชกาลที่ 5 กับการเสด็จประพาสน้ำตกพลิว อลงกรณ์เจดีย์ และปิรามิดพระนางเรือล่ม เพื่อให้เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียน และสอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่	ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์ชาติไทยที่เยาวชนไทยควรเรียนรู้และภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน	กำหนดให้นักเรียนศึกษาเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิวซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งนักเรียนส่วนใหญ่รู้จักและเคยไปเยี่ยมชมตั้งอยู่ไม่ไกลจากโรงเรียนมากนัก มีความปลอดภัยสำหรับการเดินทางไปทัศนศึกษา
3. ภาระงาน	เน้นการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลากหลาย เพื่อตอบปัญหาที่สงสัยด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล การสังเคราะห์ข้อมูลและเลือกวิธีการนำเสนอข้อมูลที่เหมาะสมกับศักยภาพของตนเอง	การสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เหมาะสมกับหัวข้อที่กำหนด	นำเสนอแหล่งข้อมูลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ในเวลาที่จำกัด ทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และไม่ใช่สิ่งพิมพ์

3 ห่วง ประเด็น	พอประมาณ	มีเหตุผล	ภูมิคุ้มกันที่ดี
4. เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	กำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3 ชั่วโมง เพื่อให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์	การวางแผนการทำงานตามขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐานก่อน จะช่วยให้นักเรียนสามารถทำงานในแต่ละขั้นตอนได้ในเวลาที่กำหนด	การกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูลจริง เพื่อประโยชน์ในการแบ่งเวลาในการทำงานแต่ละขั้นตอนได้อย่างเหมาะสม และสามารถส่งงานได้ตามกำหนดเวลา
5. การวัดและประเมินผล	กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับภาระงานและตัวชี้วัด	การวัดและประเมินผลต้องสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตร	วางแผนติดตามประเมินผลการทำงานของนักเรียนเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง
6. สื่อ	จัดทำใบความรู้เรื่อง เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้เบื้องต้นก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล	ให้ผู้เรียนฝึกวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐานชั้นรองก่อน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติ น้ำตกพลิ้ว ก่อนที่จะฝึกทักษะการตีความหลักฐานชั้นต้น	การศึกษาข้อมูลและการวางแผนการทำงานก่อนลงมือปฏิบัติจริง เป็นการป้องกันและเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างการเก็บข้อมูลและฝึกตีความข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น
<p>ความรู้ ครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูล ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของอลงกรณ์เจดีย์ และปรางค์พระนางเรือล่ม ขั้นตอนและวิธีการทางประวัติศาสตร์</p>			
<p>คุณธรรม ครูมีความรับผิดชอบ ใฝ่เรียนรู้ ความยุติธรรม ความขยัน อดทน เมตตาต่อนักเรียน ความพอเพียง</p>			

9.2 ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอยู่อย่างพอเพียงอย่างไร

พอประมาณ	มีเหตุผล	ภูมิคุ้มกันที่ดี
1. เลือกหัวข้อที่จะศึกษาสอดคล้องความต้องการความสนใจ และบริบทของชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ 2. วางแผนการทำงานได้เหมาะสมกับศักยภาพของสมาชิกในกลุ่มและระยะเวลาที่กำหนด 3. การนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตอย่างคุ้มค่า	1. อลงกรณ์เจดีย์และปรางมิตพระนางเรือล่มเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าซึ่งชาวจันทบุรีทุกคนต้องร่วมกันอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป 2. การเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่เรียนรู้ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความรู้ที่ผู้เรียนค้นพบด้วยตนเองจะเป็นความรู้ที่คงทน	1. กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบตรงตามความถนัดและความสามารถของสมาชิกในกลุ่ม 2. วางแผนปฏิบัติงานตามขั้นตอนให้ทันตามกำหนดเวลาและใช้งบประมาณที่อยู่อย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3. รู้จักเลือกแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและน่าเชื่อถือ
ความรู้ นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูล ขั้นตอนและวิธีการทางประวัติศาสตร์ การอ่านวันเดือนปีขึ้นแรม การเทียบศักราช การแบ่งประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดจันทบุรี		
คุณธรรม นักเรียนมีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง ความรับผิดชอบ ความอดทน รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ความสามัคคี ซื่อสัตย์ ไม่มีอคติ		

ด้าน วัด	อยู่อย่างพอเพียง...สมดุลและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ			
	วัตถุ	สังคม	สิ่งแวดล้อม	วัฒนธรรม
ความรู้(K)	ความรู้เกี่ยวกับ อลงกรณ์เจดีย์ ปรางมิตพระนางเรือล่ม	ความสำคัญของเมือง จันทบุรีใน ประวัติศาสตร์ไทย	แหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติในจังหวัด จันทบุรี	มรดกทางวัฒนธรรม ในอุทยานแห่งชาติ น้ำตกพลิ้ว
ทักษะ(P)	1. การจำแนกประเภทของ หลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ 2. การวิเคราะห์และตีความ หลักฐาน	การทำงานด้วย กระบวนการกลุ่ม	การมีส่วนร่วมดูแล รักษาสิ่งแวดล้อมใน บริเวณอุทยาน แห่งชาติน้ำตกพลิ้ว ให้คงอยู่ในสภาพที่ สวยงามต่อไป	การมีส่วนร่วมดูแล มรดกทางวัฒนธรรม ของชาติในบริเวณ อุทยานแห่งชาติน้ำตก พลิ้วให้คงอยู่ต่อไป จนชั่วลูกชั่วหลาน
ค่านิยม(A)	คุณค่าของสถานที่สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ อลงกรณ์เจดีย์ และ ปราง มิตพระนางเรือล่ม	เห็นความสำคัญทาง ประวัติศาสตร์ของ จังหวัดจันทบุรี	เกิดจิตสำนึกที่ดีต่อ การท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์	มีความภาคภูมิใจใน ท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่

10. กระบวนการสอน กระบวนการคิด กระบวนการกลุ่ม

11. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมนำเข้าสู่การเรียนรู้

1. ครูให้นักเรียนดูภาพอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว ปิรามิดพระนางเรือล่ม อลงกรณ์เจดีย์ และพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ และสนทนากับนักเรียนในประเด็นดังนี้

- บุคคลในภาพเป็นใคร
- สถานที่ที่ปรากฏในภาพเป็นสถานที่ใด
- นักเรียนเคยมีโอกาสไปชื่นชมความงามสถานที่เหล่านี้มาก่อนหรือไม่
- บุคคลและสถานที่ในภาพมีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยใด เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความอยากรู้ และกระตือรือร้นที่จะแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง

2. ครูตั้งคำถามว่าถ้านักเรียนต้องการทราบข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ กับอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว นักเรียนจะมีวิธีการหาข้อมูลอย่างไร

3. ครูสุ่มนักเรียนประมาณ 3-5 คนเพื่อร่วมตอบคำถาม จากนั้นนักเรียนและครูร่วมกันสรุปคำตอบเชื่อมโยงกับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในแต่ละขั้นตอน

- การกำหนดหัวเรื่อง
- การรวบรวมข้อมูลหลักฐาน
- การวิเคราะห์และประเมินคุณค่าหลักฐาน
- การตีความหลักฐาน
- การเรียบเรียงและสังเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (ขั้นสอน)

4. ครูสุ่มถามนักเรียนว่าถ้าจะศึกษาเกี่ยวกับการเสด็จประพาสต้นในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ต้องอาศัยหลักฐานประเภทใดบ้างในการศึกษา อะไรเป็นหลักฐานขั้นต้น อะไรเป็นหลักฐานชั้นรอง สำหรับนักประวัติศาสตร์ควรเริ่มต้นศึกษาข้อมูลจากหลักฐานขั้นต้นหรือหลักฐานชั้นรองก่อน เพราะเหตุใด

5. ครูให้นักเรียนแต่ละคนศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิวจากหนังสือสารคดีท่องเที่ยว และ Website ต่าง ๆ จากนั้นให้นักเรียนช่วยกันสรุปสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิวที่เกี่ยวข้องกับการเสด็จประพาสจันทบุรี เช่น อลงกรณ์เจดีย์ สถูปพระนางเรือล่ม เป็นต้น

6. นักเรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 7-8 คน เพื่อฝึกทักษะการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นจากการอ่านพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสจันทบุรีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ จากใบความรู้ที่กำหนดให้ภายในเวลาประมาณ 30 นาที จากนั้นให้แต่นักเรียนในกลุ่มช่วยกันสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่กำหนดไว้ในใบงานแล้วบันทึกข้อมูลที่ได้จากการตีความหลักฐานลงในสมุดบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ ครูเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของนักประวัติศาสตร์ต้องพยายามเข้าถึงความจริงที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตให้ได้มากที่สุด โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังคงหลงเหลืออยู่ให้ศึกษา โดยใจที่เป็นกลาง ไม่มีอคติ และไม่ใช้ความคิดของปัจจุบันไปตัดสินอดีต ตัวแทนของกลุ่มออกมานำเสนอผลการวิเคราะห์และตีความหลักฐานขั้นต้นตามประเด็นที่กำหนดให้หน้าชั้นเรียน ดังนี้

- 1) ความประทับใจของรัชกาลที่ 5 ที่มีต่อน้ำตกพลิว
- 2) อลงกรณ์เจดีย์
- 3) ปิรามิดพระนางเรือล่ม

7. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองจันทบุรี ที่ได้จากการศึกษาหลักฐานขั้นต้นพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสเมืองจันทบุรี

8. ครูนำนักเรียนไปทัศนศึกษาอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว เพื่อศึกษาหลักฐานขั้นต้นประเภทโบราณสถานที่ตั้งอยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว ได้แก่ อลงกรณ์เจดีย์ และสถูปพระนางเรือล่ม เพื่อให้นักเรียนได้วิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากหลักฐานขั้นต้นประเภทเอกสารกับร่องรอยหลักฐานที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในสถานที่จริง มีความสอดคล้องหรือแตกต่างกัน เพื่อวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของหลักฐาน บันทึกภาพหลักฐานที่ได้พบ จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวิพากษ์และตีความหลักฐานประเภทต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานขั้นรองมาสังเคราะห์ โดยการนำเสนอผลงานด้วยสมุดบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ วิดีทัศน์หรือ Powerpoint เพื่อเผยแพร่ข้อมูลความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ปลุกจิตสำนึกให้รักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ไทย

กิจกรรมรวบยอด (ขั้นสรุป)

9. ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานของตนเอง และประเมินกระบวนการทำงานกลุ่มของตนว่า **ได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ครบทุกขั้นตอนหรือไม่** ประสบปัญหาอะไรบ้างจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยเปิดโอกาสให้เพื่อน ๆ ได้ซักถาม

10. ครูสุ่มถามคำถามเพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นว่า “น้ำตกพลิวในปัจจุบันยังคงงดงามเหมือนในอดีตหรือไม่ นักเรียนจะมีส่วนร่วมกันรักษาความสวยงามนี้ไว้ได้อย่างไร” “ถ้าเราจากโลกนี้ไป จะมีใครสร้างอนุสรณ์สถานแห่งความรักเพื่อระลึกถึงเราหรือไม่”

13. สื่อการเรียนรู้

1. ใบความรู้เรื่อง “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”
2. ใบงานเรื่อง “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”
3. แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียนเรื่อง “วิธีการทางประวัติศาสตร์”
4. ภาพปริศมิดพระนางเรือล่ม อนุสรณ์เจดีย์ และอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิว
5. พระบรมฉายาลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

14. ชิ้นงาน/ ภาระงาน

1. ใบงานเรื่อง “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”
2. สมุดบันทึกร่องรอยการเรียนรู้ “ตายรอยเสด็จประพาสต้น”
3. วิดีทัศน์ “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”

15. การวัดผลและประเมินผล

วิธีวัดผลประเมินผล

- 1) ประเมินพฤติกรรมการเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) ตรวจสอบแบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน
- 3) สังเกตพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- 4) ประเมินผลการทำงาน

เครื่องมือวัดผลประเมินผล

- 1) แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนเป็นรายบุคคล
- 2) แบบทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน
- 3) แบบสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม
- 4) แบบประเมินผลการทำงาน

เกณฑ์การวัดผลประเมินผล

- 1) การสังเกตพฤติกรรมการเรียนเป็นรายบุคคล

3 = ดี   2 = พอใช้   1 = ควรปรับปรุง

2) การสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม

4 = ดีมาก   3 = ดี   2 = พอใช้   1 = ควรปรับปรุง

3) การประเมินผลการทำใบงาน 20 คะแนน แบ่งเป็น

- การกำหนดหัวเรื่องเหมาะสม 5 คะแนน
- ความครบถ้วน ถูกต้องของข้อมูล 10 คะแนน
- การทำงานเสร็จทันตามกำหนดเวลา และส่งงานตรงเวลา 5 คะแนน

16. แหล่งเรียนรู้

1. อุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว
2. ห้องสมุด

บันทึกหลังการจัดการเรียนรู้

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง/ผลการสอน

ผลงานของนักเรียนบางกลุ่มยังไม่ใช้การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ แต่เป็นการตัดต่อข้อมูลจากหลักฐานชั้นรองที่ได้ค้นคว้ามาเรียบเรียงและนำเสนอ

ปัญหา/ข้อเสนอแนะ

นักเรียนบางกลุ่มมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความข้อมูลในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสจันทบุรี ซึ่งเป็นภาษาในสมัยรัชกาลที่ 5 บางค่านักเรียนไม่เข้าใจ ไม่คุ้นเคยกับชื่อบุคคลและสถานที่ที่ปรากฏ

การกำหนดให้มีสมาชิกในกลุ่มจำนวนมากเกินไปทำให้บางคนไม่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มปานกลางและกลุ่มอ่อน

นักเรียนบางกลุ่มเลือกทำวิทัศน์ตามรอยเสด็จประพาสต้นในภาพรวม แทนการตามรอยเสด็จประพาสจันทบุรี

แนวทางแก้ไข

ครูควรอธิบายภาระงานต่างๆ ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มต้องทำให้ชัดเจน และกระตุ้นให้นักเรียนศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนเดินทางไปทัศนศึกษาให้มากเพียงพอก่อน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้บทเรียนจากความผิดพลาดของตนเองในการวางแผนการทำงานที่ยังไม่รัดกุม ไม่ควรรีบร้อนสรุปผลสำเร็จของการทำงานของนักเรียนเร็วจนเกินไป ควรให้นักเรียนได้วิเคราะห์บทเรียนความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้ด้วยตนเอง

ความเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระและฝ่ายวิชาการ

.....
.....
.....

.....

หัวหน้ากลุ่มสาระ

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

.....

หัวหน้าฝ่ายวิชาการ

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

7. กิจกรรมเสนอแนะ

ครูผู้สอนควรจัดให้นักเรียนได้ไปทัศนศึกษาสถานที่สำคัญอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระราชนิพนธ์เสด็จประพาสจันทบุรี นอกจากน้ำตกพลิ้ว เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์การเดินทางจริงและได้สังเกตความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป

ใบความรู้เรื่อง “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ เสด็จประพาสจันทบุรีหลายครั้ง ในปี พ.ศ.2419 ได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวจันทบุรีในยุคนั้น ไว้ในพระราชนิพนธ์ระยะทางเสด็จประพาสจันทบุรี ปีชวด จุลศักราช 1238 (พ.ศ.2419) ความตอนหนึ่งเกี่ยวกับสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว ความว่า

ตามทางไปที่น้ำตกคลองพล้ว

ณวัน ๒๖๒ ค่ำปีชวดอัฐศก ๑๒๓๘

เช้าโมง ๑ กับ ๔๐ นาที เราลงเรือโบต แต่วันนี้เราเซ็ดเมื่อซากลับวานนี้ซ้านัก เราเอาคนตีกันเซียงมาเต็มที ต้องผ่อนเจ้าไปลงเรืออื่นเสีย ๔ คน คือคักฉางค์ กมลลาศ สวัสดิ์ ไชยันต์ กับเทวาริราช เรือเราคนน้อยกว่าแต่ก่อน แต่เราต้องเอาเรือท่านกลางกับเจ้านายมาพ่วงด้วย เพราะเรือบุษบานันต้องลากเรือตำรวจกับเจ้านาย ที่ผ่อนไปจากเรือเราอีกลำหนึ่ง มาตามแม่น้ำระยะทางว่าไว้แล้วเมื่อวานนี้ เวลา ๒ โมง ๑๕ นาที เลี้ยวแยกเข้ามาทางแควน้ำข้างขวามือเรียกคลองพล้ว มาตามทางนั้นมีคลองข้างขวามือ ซ้ายมือ ๓ แห่ง แต่เป็นคลองเข้าไปในคลอง ๓ คลองนี้ คลองหนึ่งแลดูตรงเขาสระบาปทีเดียว ดูเหมือนจะเดินไปถึงใกล้ๆ แต่ถ้าวัดเดินไปจริงแล้วจะไม่สู้ใกล้เลย เห็นจะสัก ๒๐๐ เส้นเศษ เรามาเลี้ยวเข้าคลองยายคำ ๓ โมง ๑๕ นาที จุดที่สะพานพลับพลาเห็นมีวัดๆ หนึ่ง แต่เราไม่รู้เลยว่าวัด ดูเหมือนจะกับบ้าน มีศาลามุงกระเบื้องหลังหนึ่ง นอกนั้นเป็นโรงจากทั้งนั้น มีโรงอุโบสถ เชื้อนรอบ มีเสาชงจรเข้ ถ้ามองพระยาจันทบุรี ว่าวัดนี้ชื่อวัดท่าเรือ พลับพลาที่นั่นทำเหมือนบางกะจะ แต่ที่กว้างมากกว่าโน้น หน้าหน้าออกตรงทางไปเขา หน้าพลับพลาที่นั่นเป็นท้องนาทั้งนั้น คนเราหาพาหนะพร้อมแล้ว เราขึ้นม้าพิรุณร์คี่มือออกเดินเวลา ๓ โมง ๕๐ นาที ในทางมาตั้งแต่พลับพลาที่นั่นเป็นท้องนา แลดูทิวไม้ใกล้ทั้ง ๒ ข้างทาง มาในกลางนาประมาณ ๔๐ เส้นเศษ เข้าในป่าไม้ ตามริมชายไม้โน้นเป็นบ้านคน มีต้นมะพร้าว ต้นตาลมาก แต่พื้นดินนั้นผิวก้นทีเดียวกับเมื่อเราไปเมื่อวานนี้ที่เขาพลอยแหวน ที่นี้เป็นดินขาวๆ กับท้องนา กำลังราษฎรเกี่ยวข้าวแล้วทำลานจะนวด ดูเหมือนเมืองเพชรบุรีทีเดียว ถ้าจะไม่ได้นึกเทียบเลย ก็คงนึกว่าเป็นเมืองเพชรบุรี มาในป่าโน้นเป็นแต่ป่า

ต้นไม้เล็กๆ แล้วมีระหว่างเป็นท่งนาบ้างเป็นไร่บ้าง ค้วยไร่แลนาตามเขาเหล่านี้มีรอบไป เราได้อาศัยน้ำในลำธารที่เขาสระบาปนี้มาก เราไม่เห็นดอกไม้อะไรเลยในป่านี้ เว้นแต่ต้นไม้ ๒ อย่างที่ริมทาง เมื่อเรามาถึงที่ว่างแห่งหนึ่ง พื้นเป็นหญ้าแพรกมีต้นไม้อย่างหนึ่งต้นต่ำๆ อย่างสูงที่สุดที่เดียวก็สักคอกคืบ ใบเป็นขนๆ แต่ไม่คาย ดอกตูมคล้ายๆ กับดอกบานไม่รู้โรย สีบัวโรยรูปร่างก็เท่ากัน ดอกที่บานนั้นเป็นสีม่วงเจือแดง ระบายเกสรเป็นสีชมพู ต้นเหลือง ปลายดอกโตเต็มทีกว้างสัก ๒ นิ้วเศษ ต้นไม้ที่ว่าเป็นตัวเมีย ยังมีตัวผู้อีกที่ขั้วเหมือนดอกบานไม่รู้โรยนั้น เป็นกลีบเขียวหุ้มใบไม้พองเหมือนกับตัวเมียมีมากงามดี เขาเรียกว่าต้นโคลงเคลง กับอีกต้นหนึ่งดอกแดงๆ ต้นสูงเป็นไม้ใหญ่เรียกพันจำ กับเราเห็นกล้วยไม้ทางสิงห์น้อยกับต้นไม้เหมือนกับกระเช้ากล้วยไม้ที่พิเรนทร์^(๔๔) สานขนาดใหญ่ แล้วมีกล้วยไม้ดอกอย่างหนึ่งห้อยลงมา เป็นเหมือนกับกลีบหน้าผ้าม่วงสีอันดูงามจริง ๆ เป็นของเป็นเอง แต่ดูงามเหมือนกับคนช่วยจัดที่เดียว เรามาถึงใกล้เขาเข้ามาอีกหน่อยหนึ่งเห็นเป็นที่ดินแดง ในป่านั้นต้นไม้โตๆ สูงลิ่วๆ เราเห็นว่าจะใกล้ธารน้ำแห่งหนึ่ง เพราะถ้าที่ธารน้ำแห่งไรแล้วต้นไม้สูงๆ แล้ว ใบก็เขียวสดที่เดียว ได้ถามพระยกรบัตร์ บอกว่าคลองนี้เป็นทางน้ำมาแต่อื่น มาถึงบ้านซากชะอมแล้วปลายไปรวมลงคลองน้ำตก เรามาพอพ้นไม่ถึงที่กว้างเห็นมีต้นหมาก ต้นมะปราง ทุเรียน เงาะ เป็นอันมาก พระยกรบัตร์บอกว่าที่นี้เดิมเป็นของนายเกา แต่นายเกาหนีมีที่หลายแห่ง ที่นี้ทิ้งเสียไปทำที่อื่น นายบั้นน้องมาทำอยู่แทน ในที่ต่อสวนมานี้เป็นลานกว้างไม่ใคร่มีต้นไม้ ที่นี้เขาทำพลับพลามีรั้วเป็นไม้กระยาเลยทั้งๆ ถ้าเป็นค่ายรอบ พลับพลานั้นเป็นปะรำ ทำทางก็คล้ายๆ กับที่ว้ามาแล้ว แต่ที่นี้แปลกที่เขาชดห้วย เป็นหูช้างโค้งแลเป็นฝา ด้านหน้าผูกเป็นลายไปรุ่งอย่างรั้วเหล็กทาสาว เรามาถึงพลับปลา ๔ โมง ๔๕ นาที เข้าไปหน้าพลับปลาหน่อยหนึ่ง เราอยากจะไปให้ถึงที่น้ำตกเสียก่อนจึงจะชมพลับปลา กินข้าวแล้วจะได้กลับไปทีเดียว ค้วยเราเจ็ดเมื่อวานนี้กลับไปถึงเรือค่ำ ลำบากนัก จึงกลับขึ้นม้าไปอีก เมื่อเราเดินไปนั้นเป็นทางแคบลงอีกหน่อยหนึ่ง ดินแดงเหมือนเมื่อวานนี้ ที่สูงๆ ต่ำๆ เป็นเนินขึ้นไปบ้าง แล้วไปหน่อยหนึ่งได้ยินเสียงเรไร เสียงน้ำพุกึกๆ สังเกตดูเย็นเยือกเข้ากว่าเมื่ออยู่ข้างนอก บัดเดียวหนึ่งเราเห็นช้างช้ายมือเป็นทีกว้างมีต้นไม้ร่ม มีแคร่ที่นั่งพักหลายแห่ง บ้างก็เป็นศิลาก้อนๆ ที่ควรจะนั่งพักได้ ต่อไปนั้นเป็นลำธารศิลาก้อนโตๆ น้ำไหลแรงชอกมาตามศิลาเป็นที่อาบได้ ในขณะนั้นเราชักม้าเข้าไปดูหน่อยหนึ่ง แต่ไม่เอาใจใส่ที่จะดู เพราะเราหมายจะไปดูที่น้ำตกจึงเดินม้าต่อไปอีกหน่อยหนึ่ง ถึงที่พักเกวียนเขาปักฉลากบอกไว้ ตั้งแต่นั้นต่อไปจึงเป็นศิลาก้อนโตๆ มาก ม้าไปได้จะเพาะๆ ตัว สูงขึ้นไปทีละน้อยแต่ไม่สู้ลำบากนัก ทางที่เราไปเตียวนั้นนั้นเป็นทางเลียบไปตาม

(๔๔) พระยาภยวรรณฤทธิ์ (เวก)

ลำธาร เป็นต้นไม้บังบัง เห็นลำธารบ้าง ทางไปตั้งแต่พลับพลาถึงลำธารที่น้ำตกเขาวัดได้ ๓๗ เส้น เมื่อถึงที่จะไปน้ำตกนั้น ต้องลงไต่ตามบันได ๓ ชั้น ๔ ชั้นลงลงไป แล้วเดินเลียบบึงข้างลำธารไปข้างขวา มีตพานเดินต่อไป ตามหลังศิลาที่เป็นก้อนๆ ในลำธารเป็นสะพานเลียวยไปเลี้ยวมาหลายต่อจึงถึงปากอ่างที่รับน้ำตก เมื่อเราเดินไปในลำธารบนสะพานนั้น เสียงน้ำไหลไต่ทางเราเดิน กะทบศิลาดังที่เดียว ที่หน้าอ่างนั้นเขาทำแควใหญ่ๆ ปลูกเต็มหน้าอ่างแล้วทำที่เรานั่งยกพื้นปลูกกระดานไว้ที่ข้างช่องเขา กว้างยาวประมาณ ๔ คอก ๔ เหลี่ยมหลังคาใบไม้ ถ้าจะดูที่น้ำพุ นั้นแล้ว ที่เรานั่งเห็นตีกว่าทุกแห่งหมด เขาทำแพไว้แพหนึ่งสำหรับจะไต่ไปดูที่น้ำพุ มีถ่อ ๒ อัน พอเราไปถึงก็ลงในแพนั้นหลายคนด้วยกัน ช่วยกันถ่อเข้าไปใกล้ที่น้ำพุ ดูเห็นน้ำตกลงมาถึงน้ำพื้นล่างประมาณ ๑๐ วา มีศิลาที่กะทบหลายแห่งลงมาจนเกือบจะถึงอ่างนั้น มีศิลาที่กะทบโตกว่าข้างบนหน่อยหนึ่ง น้ำนั้นตกตรงลงมามากกว่าเกาะข้าง ไม่มีที่เป็นน้ำไหลตรงๆ เหมือนกับเกาะข้างเลยสักแห่งเดียว น้ำตกลงมาเป็นฝอยตั้งแต่ยอดเขาจนถึงอ่าง ที่เป็นศิลาชั้นอยู่บ้างก็ลงเป็นหลายทางลงมา แต่เป็นฝอยเสมอกันหมด ถ้าไปที่ใต้ช่องเป็นเพียงอยู่หน่อยหนึ่ง แล้วแลเห็นน้ำเป็นละอองเต็มทั้งช่องเขา ที่เป็นน้ำพุเหมือนกับละอองน้ำที่ออกจากที่บิบน้ำหอมตุงามยิ่งนัก อ่างที่รับนั้นอยู่ก้นหน้าผา ๓ ด้านๆ หนึ่งก็เป็นที่น้ำล้นไหลไม่มีทางเดินใกล้อ่างเหมือนกับเกาะข้าง เราให้พิเรนทรห้อยกูในกลางอ่างนั้นลึก ๗ คอกคืบ เย็นเฉียบทีเดียว เราได้เห็นน้ำตกดังนั้นมา ๒ แห่ง ๓ แห่ง คือ ที่บึงกับเกาะข้างแลสีพยา เห็นไม่มีที่ไหนจะงามกว่าที่นี้เลย ถ้าจะให้เรานั่งดูอยู่ยงค่าก็แทบจะไต่ ด้วยเย็นสบายจริงๆ ๒ ข้างที่น้ำตกนั้นเป็นหน้าผาสูงทั้ง ๓ ด้าน แต่ที่น้ำตกนั้นเป็นชอกเข้าไปหน่อยหนึ่ง เป็นทางน้ำแลเป็นซวากเข้าไปมาก มีศิลาก้อนโตๆ ซ้อนๆ กัน มีเล็กแซกบ้าง น้ำไหลชอกลงมาตามระหวังก้อนศิลาที่บังเป็นลับแลหลายแห่ง บางแห่งก่อนจะถึงลงมาตามหลังเขานั้นมีต้นไม้ใหญ่ร่มเย็นสบาย ไคลงสำหรับน้ำตกที่พลัวเราได้ทำว่าดังนี้.

- ๑ น้ำพุคุดน้อยค
- กะทบเหลี่ยมศิลาลด
- ชาวตั้งกษิรศ
- พรั่งพรั่งละอองชั้น
- ๑ เบื้องล่างอ่างรับน้ำ
- เจ็ดคอกคืบแต่ใน
- ลำธารชลาไลย
- ลงสู่คู้เดียวดลิ่ง
- บรรพต
- ลุ่มพื้น
- รินร่วง ไรยแฮ
- เช่นน้ำสุคนธ์ไปรย
- เย็นใส
- ซึ่งซึ่ง
- ไหลหลั่ง เหลิงแฮ
- เห่คู้ล้าเหลือหนาว

๑๓๕

• ยามสายกายเร้าร้อน	สุริยฉาน
เพียรสถิตคปากธาร	ทีใกล้
กลับเย็นยิ่งสำราญ	ร่วมสุข เกษมแซ
ธารก็ธารบ่ได้	เทียบพลัวเทียมถึง
• ชลธารปานน้ำทิพ	มาไปรย สรงฤ
เสียวแต่นามชวนไทย	ละห้อย
เรียกพลัวไ้อียอกไอย	ฉวยบิศ เบือนนา
แม้ว่าบิศพลัวน้อย	หนึ่งแล้วจำตาย

วสันตคิลก

• ปางเสด็จประพาศศิขรแนว	นวะพฤกษราวไพโร
นานาถนารุขประไพ	ก็กะกริกกะกริมเย็น
• ธารพลัวก็ดังสลิละคลา	ประทะผากระโจนเป็น
ห้วงห้วงนทีก็ฟูกระเซ็น	กลเหมทุกโรย
• แม่มาทจะร้อนสุริยคลา	จระมารหายไทย
เหือกด้วยละอองอุทกะไปรย	ขณะนั้นมิทันนาน
• เวลาชโลทกะกระทบ	คณะก่อนศิลาปาน
เปรียบดังพฤสมภษิรธาร	ทะลุสันละกลุ่มลง
• งามธารชโลทกะประเทศ	วนะโคจะเจาะจง
มาเปรียบประเทียบกับมิกง	บมิคู้จะครรเคียง

ก.ม.พ.

- พวกเราที่ไปผลัดกันลงแพพอไปที่ละ ๖ คน ๗ คน ลางที่มากไปจนแพเกือบจม ท่านกรมท่าก็ยังไม่เคยเห็นเหมือนกัน ลงแพพร้อมกันกับกรมขุน ท่านกรมท่าดีดต่อๆ ไปเอง แต่กรมขุนท่านว่าดูน่ากลัวศิลาจะตกลงมา แต่ที่จริงนั้นศิลาใดๆ ตั้งอยู่แน่นที่เดียว คูศิลาแน่นสีแดงๆ แต่ตะไคร่น้ำจับมาก ในอ่างน้ำนั้นพื้นเป็นก้อนศิลากลมๆ ทั้งนี้ เราเอาต่อหยั่งลงไปต้องยันกับก้อนศิลาให้ถูกในหว่างๆ หากไม่ก็สิ้นไปแล้วก็ทนน้ำไม่ไหว น้ำในนั้นเชี่ยวนัก ในที่ชวากใกล้กับน้ำไหลนั้นมีต้นไม้เล็กๆ ขึ้นรายๆ คูศิเชียวรับดังวามนัก ด้วยที่เย็นมาก เรานั่งคอยผ้าผลัดอาบน้ำอยู่ครู่หนึ่ง อ้ายเที่ยงจึงไปถึง เมื่อเกาะข้างนั้นเราก็ตริยมผ้าไปด้วย รุสุ แต่จะอาบน้ำแล้วก็หวาดๆ ไป เขาว่าไม่ดี เรามาครั้งก่อนก็ไม่ได้อาบ เวลาที่เย็นนักเสียแล้ว น้ำก็เย็นมาก กลัวจะ

ไม่สบายจึงไม่ได้อาบ วันนี้กำลังร้อนแล้วน้ำก็คี่ เขาเคยอาบไม่เจ็บใช้สิ่งใด เราผลัดผ้าแล้วชวน
ท่านเล็กกับกรมพระศรีอวตัย คนอื่นนั้นผ้าเขาไม่มีไปในเวลานั้น จะต้องผลัดกันอาบต่อที่หลัง
เราลงในแพกับหลานถือดาบ เจ้าคงเธอเขียนรูปน้ำพุ แต่ไม่ใคร่จะแล้วได้ เพราะเขียนได้นิด
หนึ่งก็ถอยแพกลับมาเสีย คนอื่นเปลี่ยนไปอีกเล่า เจ้าคงเขียนทุก ๆ คราวไม่แล้วเลย จนเรา
อาบน้ำเธอก็ไปด้วย แต่ไม่ได้อาบน้ำ เขียนต่อไปอีก เราช่วยกันต่อไปจนใกล้ที่น้ำตก เข้าไป
ไม่ใคร่จะถึงเลย น้ำเขียวหนัก เจ้าคงเธอไวฉวยได้หว่ายที่เขาผูกไว้กับศิลามาเหนียวก็ช่วยกันเหนียว
ต่อ ๆ ไป แต่กระนั้นยังไม่ถึงได้ ห่างอยู่สัก ๒ ศอกเศษแล้วเอาหว่ายผูกไว้กับแพ เราเอาขันทอง
ตักน้ำอาบ แต่ท่านเล็กกับกรมพระศรีนั้น เขาโดดลงน้ำโพล่งหนึ่งแล้วก็ขึ้นมา ไม่อาบจะทนอยู่
ได้ เมื่อแรกเราไปนั่งอยู่ที่ริมน้ำตกนั้นหนาวนัก มีน้ำเป็นละอองมาขึ้นตามตัวแล้วมีลมพัดมา
เสมอ เพราะน้ำตกลงมา เหมือนกับพัดเย็นจนท้อใจ อาบจะหนาวนัก แต่ไปแล้วได้นุ่งผ้าอาบ
ก็ต้องอาบ ครั้นเมื่อเราตักน้ำอาบแล้วน้ำนั้นเย็นสบายจริง ๆ ดูใจไปรังที่เดียว ที่หนาวอยู่แต่เมื่อ
แรกอาบนั้นหน่อยหนึ่งอาบแล้วแทบจะว่าไม่หนาวเลยก็ได้ เราอาบอยู่ครู่หนึ่งก็ปล่อยแพกลับ
มาคราวนี้ไม่ต้องดื่อกี่มากนักเลย คอยแต่กำให้ตรงเท่านั้นแพก็ลอยมาเทียบที่เอง แต่งตัวแล้ว
ท่านกลางกับเจ้าเล็ก ๆ ก็อาบอีกหลายคน แต่เธอไม่ได้ลงแพไปอาบถึงที่น้ำตกเธออาบตามริม ๆ
อย่าง แล้วเราอยากจะสร้างพระเจดีย์ไว้เป็นที่ระลึกถึงเราได้มาในที่นี้เหมือนกับที่เกาะช้าง แต่ที่
เกาะช้างนั้นเป็นแต่กองศิลา กลัวจะไม่อยู่นานได้ อนึ่งที่คลองนารายณ์นั้นทูลกระหม่อมท่านลง
สรงธารก็ทำพระเจดีย์ไว้เหมือนกัน ที่พลับพลาทูลกระหม่อมท่านไม่ได้เสด็จมา ครั้นเราได้มาถึง
ที่นี้จึงอยากจะทำไว้ อีกประการหนึ่งที่น้ำตกนี้ทางเข้าไปลำบาก ราษฎรไปไม่ใคร่จะถึงที่น้ำตก
ได้เพราะต้องไต่ไปตามศิลาในลำธารระกระอะมาก ถึงโดยไปได้ถึงที่แล้วก็ยังไม่ใคร่จะเห็นทาง
น้ำตก เพราะทางน้ำนั้นเอียงไปอยู่ข้างขวามือล้นหน้าผาอยู่หน่อยหนึ่ง ถ้าไม่มีคานามีแคร่อย่าง
เช่นเขาทำไว้รับนี้แล้วก็เข้าไปยากเต็มที ต่อชน ๆ มาก ๆ จึงจะไปถึงได้ เราปรึกษากับท่านกรมท่า
จะคิดทำพระเจดีย์ไว้บนไหล่เขาที่ตรงเราเน้ง คิดจะทำด้วยศิลาแลงทั้งองค์จะไม่ถือปูน เพราะที่นี้มี
แลงมาก อนึ่ง พระยาจันทบุรีเขาเคยทำการศิลา เป็นคนมีฝีมือมามาก ได้ทำศิลาพระพุทธรัดน-
สถานจนมีความชอบ ได้เป็นพระศิวะการวิจารณ์แต่แผ่นดินทูลกระหม่อม จะให้เขาเป็นผู้ทำ แต่
เราวิตกอยู่อย่างหนึ่งแต่ต้นไม้จะงอกขึ้นได้ จะต้องคิดแก้ไขให้คืบคืบเดียว ขนาดพระเจดีย์ที่ท่านนั้นจะ
เอาฐาน ๖ ศอก ไซ่ส่วนตามทรงพระเจดีย์ลอมฟางแล้วจะมีกำแพงแก้วรอบทักษิณพระเจดีย์ ให้มี
บันไดขึ้นไปได้ด้วย ถ้าขึ้นไปบนทักษิณพระเจดีย์แล้วจะเห็นน้ำพุตรงถนัดทีเดียวเห็นจะงามมาก
ต่อลงมานั้นจะทำคานข้ามลำธารสำหรับให้คนไปนมัสการได้สะดวกด้วย พระเจดีย์นี้เราจะให้

ใช้เงินอัฐทองแดง ซึ่งเราสั่งให้เขาไปเอาที่กรุงเทพฯ มานั้น แลบรรดาคนที่ได้มากับเราทั้งข้างหน้าข้างใน ครั้งนั้นนั้นจะเรียรายกันทำพระเจดีย์องค์นั้นคนละเล็กคนละน้อยแล้วจะทำศิลาเป็นที่จารึก ๓ ด้าน ๆ หนึ่งเป็นที่จารึกของเรา ด้านหนึ่งเจ้านาย ข้าราชการฝ่ายหน้า ด้านหนึ่งเจ้านาย ข้าราชการฝ่ายใน จะได้เป็นที่ระลึกไปนาน ๆ เราให้ท่านกรมท่าเอากระดานมาให้เจ้าตั้งเขียนให้เป็นที่หมายไว้ จะได้เป็นที่สร้างพระเจดีย์ ว่า:-

“ที่นี้จะทรงสถาปนาพระสถูปไว้เป็นที่นมัสการของผู้ซึ่งได้มาถึงในที่นี้ เป็นที่ระลึกถึงเวลาที่ได้เสด็จพระราชดำเนินมาสร้างน้ำในลัทธิารพระราชทานนามว่า “อลังกรณเจดีย์” แล้วให้อากระดานนี้ไปติดไว้กับต้นไม้นบนเขาที่จะสร้างพระเจดีย์นั้น เงินที่จะเรียรายนั้นเราให้กรมเนรทร์เป็นผู้รับบัญชีแลรับเงิน แต่เงินนั้นไม่มีใครจะมีใครมีมาพอกับศรัทธา ต้องผลัดไปกรุงเทพฯ เราให้จัดบัญชีเรียรายไว้ก่อน รวมระยะทางที่เราไปวันนี้ ตามที่เขาวัดมาให้ นั้น ตั้งแต่เรืออรรค-ราชถึงพลับพลาคลองยายคำ ๔๐๘ เส้น ๑๕ วา ทางบกตั้งแต่พลับพลาคลองยายคำถึงพลับพลาเชิงเขาย่านซากหอม ๑๖๘ เส้น ตั้งแต่พลับพลาถึงน้ำตก ๓๘ เส้น รวมทางบก ๒๐๖ เส้น รวมทั้งทางบก ทางน้ำ ๖๑๔ เส้น ๑๕ วา เวลาเที่ยงแล้ว ๔๐ นาที เราออกจากที่น้ำตกมาตามทาง พบพระยาจันทบุรี พுகกันด้วยเรื่องเจดีย์ที่จะทำ เขารับแจ้งแรง ท่านกรมท่าบอกเราว่ามีทางขึ้นไปถึงยอดเขาน้ำตกเราชอบใจนักอยากไปดู เพราะโงะกันมาหลายวันแล้ว ว่าที่ข้างบนของน้ำตกนั้น จะเป็นอย่างไร บางคนก็ว่าจะเป็นบ่อไหลมาเป็นชั้น ๆ แต่ยอดเขา นั้นข้งอยู่มากเพราะเขาสูงจึงไหลได้ตลอดปี บางคนก็ว่าเขาสูงฝนตกเสมอทุกวัน บางคนว่าน้ำมาแต่เดือน พุกต่าง ๆ กันอยู่ดังนี้ เราจึงให้ยกกระบัตร์นำขึ้นไป ทางนั้นเป็นศิลาชันชันไป ทาง ๗ เส้น ถึงยอดเขาเดินเสียบลงไปที่น้ำตก ที่ตรงน้ำจะไหลมานั้นเป็นศิลาก้อนโต ๆ ช้อน ๆ กันเป็นหลายชั้น น้ำไหลออกมาตามชอกศิลานั้นแรงที่เดี๋ยว ข้างบนนั้นเป็นพื้นทรายบ้าง ศิลาก้อนใหญ่บ้าง มีต้นไม้ชันโต ๆ ไม่แลเห็นเลยว่าเป็นทางน้ำลำห้วยอะไร แต่ที่พื้นใต้ศิลานั้นเสียงดังคึก ๆ แล้วก็มาออกที่ตรงน้ำตกที่เดี๋ยว ดูเหมือนกับท่อน้ำที่เราฝ่งไปทำน้ำพุเหมือนกัน ซึ่งสงสัยว่าจะเป็นด้วย มีบ่อมีเหวบนยอดเขานั้นเห็นจะไม่ถูก จะเป็นที่น้ำพุมาจากแผ่นดินแห่งใดแห่งหนึ่งในเขานั้นเองหรือที่อื่น เห็นจะไม่เป็นด้วยฝนตก เราไปนั่งดูสักครู่หนึ่ง ได้ยินเสียงชะนีร้องเสมอ แล้วก็กลับลงมา เมื่อเดินมาตามทางนั้น พิเรนทร์เขาว่าที่เมืองเชียงใหม่ เขาแห่งหนึ่งห่างเมืองประมาณ ๑๐๐ เส้น เรียกว่าคอยสุเทพ ที่นั้นเขาก็ไม่สู้ใหญ่นัก เป็นแต่เขาเล็กมีน้ำตก ลำธารก็ใหญ่งามกว่านั้นมาก ศิลาที่ถูกน้ำนั้นขาวงามนัก ถัดถึงบึงใหม่เจ้านายแลราษฎรทั้งผู้ชายผู้หญิงพากันไปสระผมที่นั่นทั้งสิ้น น้ำที่กินแลใช้ในเมืองเชียงใหม่ ก็อาศัยน้ำลำธารคอยสุเทพฝ่งท่อมากินมาใช้ทั้งเมือง เราลงมาถึงทาง

แล้วเดินเลียบไปตามลำธาร ในลำธารนั้นเป็นศิลาก้อนโต ๆ วางซับซ้อนกันไป บางแห่งเป็นศิลาใหญ่บังทางน้ำอยู่ตรงกลาง น้ำไหลลงสองข้าง บางแห่งก็เป็นศิลาหลาย ๆ ก้อนบังอยู่ น้ำก็ไหลเป็นหลายทางไป สุดแต่ศิลาบังอยู่อย่างไรน้ำก็ไหลหลีกศิลาตามที่มีช่อง บางแห่งก็สูงเป็นน้ำตกกระทอนลงมาอีกเป็นชั้น ๆ ไป ถ้าจะเดินดูไปตลอดลำธาร ก็จะเห็นที่น้ำตกเป็นอย่างต่าง ๆ กันทุกแห่ง แต่มีต้นไม้ล้มลงทับอยู่ในลำธารนั้นหลายแห่ง เรามาขึ้นม้าที่เป็นที่กว้างสำหรับพักเกวียนที่เราว่ามาข้างต้นแล้วนั้นกลับไปพลับพลา เมื่อเราไปถึงพลับพลา พบคุณพลอยกับลูกสะใภ้ทำนกรมท่ามากอยรับเสด็จชายอยู่ที่นั่น เรากินข้าวแล้ว บ่าย ๓ โมงออกจากพลับพลา มาถึงที่พลับพลาคลองยาดำเวลา ๓ โมง ๕๔ นาที คนยังไม่มาพร้อม เราเดินไปที่วัดท่าเรือ ที่โบสถ์นั้นทำฝาจากเครื่องผูก กรมมเรศวร ตีราคาว่าขังหนึ่ง ใบเสมาเป็นไม้ เราไปที่กุฏิเป็นฝากระดาน ๓ หลังดูหมตจกดี เราพบกับคนที่นั่นคนหนึ่ง เจ้านายปากันถาม เขาบอกว่าท่านปฏิบัติดีดีนัก ไม่เป็นธรรมยุกติกเหมือนธรรมยุกติ ไม่ให้นามนต์เลขยันต์กับใคร เรียนแต่พระกรรมฐาน เราให้เรียกพระมา มีพระอยู่ ๓ รูป เราถามว่าเป็นวัดใครสร้าง เธอบอกว่าประสกเสด็จสร้างได้ ๘ ปีแล้ว เราเดินกลับมาที่พลับพลา คอยกระลาตืออยู่หน่อยหนึ่งพอมาพร้อมก็ลงเรือ กลับมาถึงเรืออรรคราชเวลาย่ำค่ำ.

อนึ่ง เราหาผ้าพื้นไว้ หมายถึงให้รางวัลทหารของเราที่ได้เหนื่อยมากในการที่ไปไล่เนื้อเกาะกระดาศ แต่ยังไม่ครบ เมื่อวานนี้เราซื้อผ้าได้ที่บางกะจะ พอครบกันแล้ว แต่เรือทหารลอยน้ำไปเกือบถึงทะเลด้วยน้ำเชี่ยวนัก พระยาภาษไปตามแล้ว เราส่งนายเหมาให้อาเรือโบกไปตามตัวมาได้ทั้งหมด เราได้แจกผ้าให้ภรรยาเป็นผู้คิดได้เป็นผู้บังคับการ ผ้าตาสมุกไหมผืนหนึ่ง หลวงกัลยบุตรเป็นผู้บังคับด้วย กับจมื่นสรวาณันก็ได้เหนื่อยมาเหมือนกัน อาลบาสเตอร์นั้นเขาได้ทำการเท่ากับทหาร กับนายคนที่เราได้ขังเรืออีกคนหนึ่ง สักนี้เราให้ผ้าตาสมุกค่ายแถมไหมผืนละผืน ทหารนอกนั้นเราได้ให้ผ้าพื้นคนละผืนทั่วกัน ทอมอเมตเตอร์วันนี้ ๗๐ ดีกรี อนึ่ง บัญชีเงินเรียรายนั้น กรมมเรศวรยื่นบัญชีให้เรา ๆ ลงไว้ตามบัญชีนั้นต่อไปนี้.

ทางไปที่น้ำตกคลองนารายณ์เขาสระบาป

ณ วัน ๓๖๒ ค่ำปีชวศอัฐศก ๑๒๓๘

๓

แต่เช้าพระอินทรเทพพาฉันไปเป็นหลวงวิเศษนาวากองส่วยมาควงหน้า กับเงินจำปา เอาของมาให้ เราให้เสื่อแพรคนละตัว แล้วลงเรือโบกไปเวลา ๒ โมงเศษเกือบครึ่ง แต่คนที่มาในเรือเรานั้น ต้องเหมือนกับวันที่ไปเขาพลอยแหวน ด้วยเรือกันโบกที่มีเรือเล็กสำหรับใช้ เมื่อวาน

ใบงานเรื่อง “ตามรอยเสด็จประพาสต้น”

คำชี้แจง

1. แบ่งกลุ่มนักเรียน กลุ่ม 7-8 คน เลือกประธาน รองประธาน และเลขานุการกลุ่ม
2. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษาข้อมูลการเดินทางเสด็จประพาสจันทบุรีจากพระราชนิพนธ์ระยะทางเสด็จประพาสจันทบุรี ปีชวด จุลศักราช 1238 (พ.ศ.2419) จากใบความรู้ที่กำหนดให้ แล้วสรุปข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์โดยอาศัยกระบวนการตีความหลักฐานตามประเด็นที่กำหนดให้ ดังนี้
  - 1) ข้อมูลเกี่ยวกับเส้นทางการเดินทางผ่านสถานที่สำคัญอะไรบ้างตามชื่อที่ปรากฏในหลักฐาน (เช่น คลอง วัด เป็นต้น)
  - 2) ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตของชาวจันทบุรีในสมัยรัชกาลที่ 5 ที่ปรากฏในหลักฐาน (เช่น การประกอบอาชีพ การเพาะปลูกพืชต่าง ๆ เป็นต้น)
  - 3) ข้อมูลเกี่ยวกับอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้วที่ปรากฏในหลักฐาน เช่น
    - ◇ ความรู้สึกที่มีต่อน้ำตกพลิ้ว
    - ◇ การสร้างอลงกรณ์เจดีย์
    - ◇ การสร้างสถาปัตยกรรมเรือล่ม (สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์)
3. ให้นักเรียนบันทึกข้อมูลที่ได้จากการตีความหลักฐานลงในบัตรบันทึกข้อมูล
4. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารหลักฐานชั้นต้นเปรียบเทียบกับหลักฐานชั้นต้นประเภทโบราณสถานที่ยังมีร่องรอยให้ศึกษาในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้ว ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
5. ในวันที่ไปทัศนศึกษาในอุทยานแห่งชาติน้ำตกพลิ้วให้นักเรียนถ่ายภาพสภาพแวดล้อมและสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่สอดคล้องกับข้อมูลบันทึกไว้ เพื่อนำภาพดังกล่าวไปใช้ประกอบการทำวิดิทัศน์ หรือ
6. นำเสนอผลงานวิดิทัศน์ หรือ Powerpoint แก่เพื่อนและครู

แบบทดสอบก่อน – หลังเรียนเรื่อง วิธีการทางประวัติศาสตร์

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความที่กำหนดให้แล้วนำตัวเลขหน้าข้อความไปเติมลงในแผนผังความคิดว่าข้อความที่อ่านจัดอยู่ในขั้นตอนใดของวิธีการทางประวัติศาสตร์

1. โครงการสำรวจทางโบราณคดีได้นำได้พบเครื่องสังคโลกทั้งของไทยและจีนปะปนกันกับสินค้าอีกหลายชนิด รวมทั้งเหรียญเงินที่ใช้ในการซื้อขายด้วย
2. หลักฐานที่เก็บได้จากซากเรือที่จมอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย มีการตรวจสอบว่าอยู่ในสมัยสุโขทัยจริง
3. มีหลักฐานทั้งที่เป็นวัตถุและเป็นลายลักษณ์อักษร แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของการค้าสมัยสุโขทัย
4. การค้าสมัยสุโขทัยมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งการค้าภายในและการค้ากับต่างประเทศ
5. การค้าสมัยสุโขทัย

แผนผังความคิดเรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์

หัวข้อเรื่อง

รวบรวมและคัดเลือกหลักฐาน

วิเคราะห์และประเมินคุณค่าของหลักฐาน

ตีความหลักฐาน

เรียบเรียง/ สังกเคราะห์ข้อมูล

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 เมื่อครั้งยังทรงเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้าจุฬาลงกรณ์
ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวประพาสเมืองจันทบุรีเมื่อ พ.ศ. 2401 พระชนมายุ 5 พรรษา

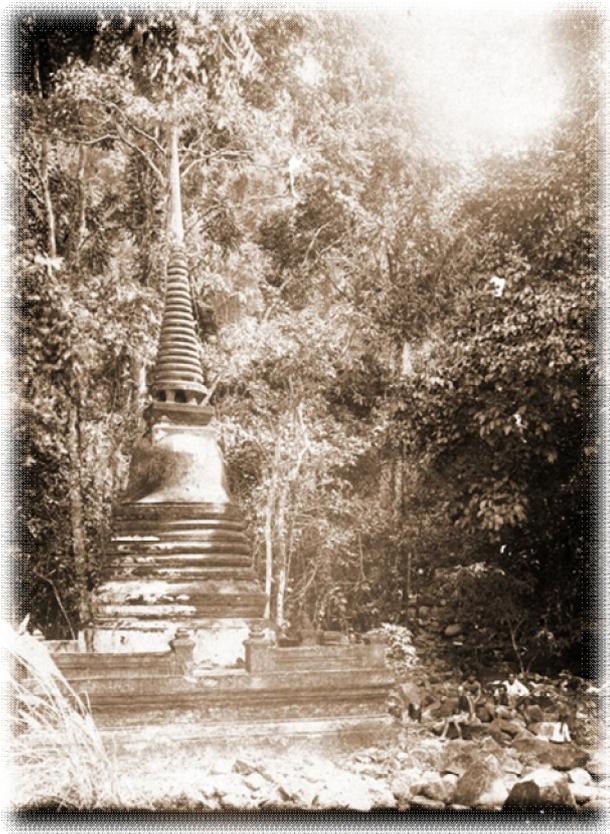

พ.ศ. 2417 เสด็จประพาสจันทบุรีพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี ซึ่ง
“ทรงโสมนัสชื่นชมความงามตามธรรมชาติของน้ำตก
พลิ้วยี่งอก”

พ.ศ. 2419 เสด็จประพาสจันทบุรี โดยเสด็จผ่านเขาพลอยแหวน ค่ายเนินวง และตลาดเมืองจันทบุรี

พ.ศ. 2419 โปรดเกล้าฯให้สร้างพระเจดีย์ศิลาแลง ทรงกลมแบบลังกามีบันไดขึ้นทั้ง 4 ด้าน
พระราชทานนามเจดีย์ว่า “อลงกรณ์เจดีย์”

พ.ศ.2424 โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง**สถูปพระนางเรือล่ม** ขึ้นใน พ.ศ. 2424 เพื่อเป็นที่ระลึกแก่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์พระบรมราชเทวี ภายใน**สถูปพระนางเรือล่ม**บรรจุพระอังคารของสมเด็จพระนางเจ้าฯ เนื่องจากทรงเคยเสด็จประพาสน้ำตกพลิวเมื่อ พ.ศ. 2417 และทรงโสมนัสชื่นชม ความงามธรรมชาติของน้ำตกพลิวยิ่งนัก การที่ทรงโปรดให้สร้างอนุสาวรีย์รูปปิรามิดก็ด้วยทรงพระราชดำริว่า " ทำเป็นรูปอื่นอาจไม่คงทนถาวร เพราะตั้งอยู่กลางป่าเขาถ้าเนาไพรอันไม่มีผู้ดูแล ฉะนั้นเมื่อ ปิรามิดของอียิปต์ยืนยงคงทนได้ฉันใด ปิรามิดน้อยนี้ก็จะยืนยงคงทนอยู่เช่นกัน ณ ท่ามกลางป่าและเสียงไหลรินของธารพลิว "